

SUNNUNTAI

PEKKA ELOMAA

Hautajaisissa arkkua kanto alikersantti Vikke Mannila, Joukon veljen lapsenlapsi.

Kovin paljon muuta hän ei Joukon lapsuudesta muistakaan, paitsi sen, että Jouko oli isän poika, nousi aamuisin viideltä isän kanssa kahvinkeittoon. Suuren osan ajasta lapsetkin joutuivat tekemään töitä. He kävivät koulua, kitkivät juurikasmaata, istuivat hiljaa ruokapöydässä. Kolttosia ei uskaltanut tehdä kukaan. Välillä päästiin joelle uimaan.

Syksyllä 1939, ennen kuolemaansa, Jouko eli väli vaihetta. Hän oli juuri käynyt reserviupseerikoulun ja odotti pääsyä siviiliin. Kotiin hän ei kuitenkaan ehtinyt, sillä palvelusaikaa jatkettiin. Suomi alkoi siirtää joukkojaan Karjalankannakselle.

Sieltä Nikula kirjoitti äidilleen loka-kuussa. Hän päiväsi kirjeen tarkasti mutta kirjoitti paikan tilalle X:n ja alleviivasi sen kolmeen kertaan.

Äiti Hyvät Täällä Suomen maassa sitä ollaan ja hyvin jaksellaan. Kuten päiväyksessä näette olen tunteettomalla seudulla. Tosin itse tiedän, missä olen, mutta en voi ilmoittaa sitä sinne, joten ette voi vastata kirjeeseeni. En voi täältä paljoa muuta ilmoittaa kuin että henkissä olen ja hyvin jakselen.

Kuolleen ihmisen keho maatuu yleensä vuodessa tai parissa, joskus nopeamminkin. Riippuu monesta asiasta, esimerkiksi säästä, maaperästä ja siitä, mitä vainajalla oli yl-

lään. Sekin vaikuttaa, onko ruumis maan alla vai ei.

Lämmin ja kostea sää nopeuttaa elimistön autolyysii eli itsetuhoutumista, jossa kehon omat entsyymit saavat kudokset hajoamaan. Hajottajaeliötkin ovat kuumassa ja kosteassa aktiivisia. Sen sijaan kuivat olosuhteet, saappaat ja kestävät vaatteet hidastavat hajoamista.

Iho, lihakset ja sisäelimet maatuvat, mutta ihmisen luut säilyvät helposti satoja vuosia. Siksi talvi- ja jatkosodissa kaatuneita ja kadonneita suomalaisotilaita kannattaa yhä etsiä, ja etsitäänkin, joka kesä.

Useimmat jäävät tunnistamatta, mutta jos luiden lisäksi löytyy tuntolevy ja elosa oleva sukulinainen, kaatuneen henkilöyden saadaan usein selville.

Luiden lisäksi siihen tarvitaan klooria ja alkoholia, hammasharja, pora sekä mielellään äidinpuoleisen sukulaisten posken sisäpinnan soluja. Ensin luut pestään, ja sen jälkeen päästään valmistelemaan dna-testejä. Luusta porataan luujauhoa, josta dna eristetään ja monistetaan, jotta sen emäsjärjestys pystytään lukemaan. Lopuksi sitä verrataan sukulaiselta saatuu dna:han.

Tunnistustekniikka on melko varma, muttei läheskään niin varma kuin esimerkiksi nykyisissä isyystesteissä. Niissä virhemahdollisuus on noin yksi sadasta mil-

jardista. Jouko Nikulan kohdalla virheen todennäköisyys oli noin yksi kahdestasadasta, siis puolen prosenttiin luokkaa. Siksi testien tuloksissa ei lue, että luut kuuluvat Jouko Nikulalle, vaan että sitä "ei voida sulkea pois".

Kun lisätodisteena on tuntolevy ja tieto siitä, missä Nikula kaatui, tunnistusta pidetään varmana.

Nikulan kaatumisesta tuntui olevan epäselvyyttä muillakin kuin hänen äidillään, sillä hänen kantakortistaan löytyy kaksi ristiriitaista kertomusta hänen kohtalostaan. Ensimmäisen mukaan hän on "kaatunut 12.12.39 Muolaan pitäjässä. Ruumis jäänyt vih. puolelle". Toisessa todetaan, että "myöhemmän ilm. mukaan haavoittunut 19.12.39".

Tammikuussa 1940 Pornaisiin saapui kuitenkin Joukon äidille, "Rouva Hilma Nikulalle" osoitettu kirje, jossa Nikulan sotilastoveri kertoi nähneensä Joukon kuoleman. "Hän oli tullut erään puun taakse ollen siinä polvillaan ja siinä oli vihollisen luoti sattunut suoraan sydämeen ja ääntä päästämättä nukkunut ikuisen uneen." Kirjeen lopussa hän vannoo tekevänsä kaikkensa "kostaakseni toverini puolesta".

Kirjeestä huolimatta äiti elätteli toivoa poikansa paluusta. Isä suri mutta vaikei

tunteistaan. Molemmat kuolivat saamatta varmuutta poikansa kohtalosta.

Nikulan luiden löytyminen ja tunnistaminen oli harvinaista, mutta ei tavatonta. Sotilaiden jäänteitä löytyy edelleen joka kesä.

Etsintä on vuodesta 1992 ollut Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen ja heidän vapaaehtoisten etsijöidensä kontolla. Tuona aikana on löydetty noin 1 200 sotilaan jäänteet, mutta heistä vain 337 on saatu tunnistettua.

Tämän kesän etsinnät ovat jo alkaneet. Nykyisin matkaan lähdetään useimmiten omaisten pyynnöstä. Sitä ennen tutkitaan kantakortit, sotapäiväkirjat ja tiedot taisteluiden kulusta, jolloin varsinainen etsintä voi olla parin päivän täsmäisku.

"Jos omaiset pyytävät, aina lähdetään, vaikka kuinka mahdolltomalta näyttäisi. Käydään vaikka toteamassa paikan päällä, että ei onnistu. Usein sekini riittää", Albertsson sanoo.

Töitä riittää vielä vuosikausiksi. Löytämättä on edelleen yli 10 000 suomalaista sotilasta. ■

► Juttua varten on haastateltu myös Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen puheenjohtaja Pertti Suomista ja asiamies Markku Kiikkaa, oikeusgenetiikan dosentti Jukka Paloa sekä muita Jouko Nikulan omia.